

Videvikuaja laulud aitasid kiigata endasse ja aega

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Hingedekuu keskpaiku liikus vaikselt, suurema kisa ja kärata Viljandist Tallinna kosutav pärimuslaulu iluaeg "Videvikuaja laulud", mis pakkus, nagu lubatud, hubast äraolemist koos õpitubade, kontsertide ja filmidega ning õhutas meeles pidama algupärast ja pärimuslikku rahvalaulukultuuri. Festivali peamise eestvedaja, Arhailise Meestelaulu Seltsi ühe ninamehe Lauri Õunapuu lubatu sai teoks. Sai vaadata nii enda sisse kui ka ajas tagasi. Enamasti tasuta asju ei ole, muusikat ammugi mitte, ent vaiksesse ja tumedasse hingedeagega rihitud iluaaja kõigile üritustele oli tõepoolest sissepääs prii. Parimad asjad maailmas pididki tasuta olema.

Novembrikuu esimese neljapäeva õhtu Viljandis oli külm ja karge. Lund veel ei olnud, kuid hingeõhk joonistus soojaks auru-pilveks ja tulede säras Pärimusmuusika Aida poole tõttajad kiskusid mantlihõlmu koomale. Natuke üllataval kombel oli aida väike saal kuulajaid täis, korraldajad kandsid kikivarvul lisatoole juurde. Lavale sammus reipa kõnniga neli setu meeskoori Liinatsuraq liiget, kes armastavad peale rahvalaulu ka vanamuusikat. Kollektiiv Ütsiotsõ kogunes umbes nelja aasta eest ning selles laulavad Urmas Kalla, Andreas Kalkun, Lauri Sommer ja Kaspar Kolk, terase pilguga ja igati pilkupüüdvalt isikupärased natuurid. Nende muusika kõlab omalaadset, harvakuuldavalt ning muljetavaldavalt iidselt. See on nii vana, et mõjub uuena. Küsin hiljem Lauri Sommerilt igaks juhuks üle ja tõesti, ongi nii. Nad esitavad autentset pärimust, mida suures osas seitsekümmend ja rohkemgi aastat enam traditsiooniliselt laulnud pole. Ma ei ole kindel, kui paljud saalisolijad sõnu mõistsid, ent laulude omalaadne tonaalsus ja rütm hakkasid üsna pea tööle, lükkasid sõbralikult kõrvale keelebarjääri ja mõjusid lõppkokkuvõttes sõnulsetamatult hüpnootiliselt.

Vahva on vaadata, et Ütsiotsõ lugude järjestus oli üles tähendatud vanale ümbrikule, mida mälu värskendamiseks vajadusel põuest välja võeti. Lauri Sommer räägib hiljem, et teda paelub setu rahvalaulu juures eriti selle unikaalne mitmekülgsus ja rütmika. Niisamuti ka improviseerimise võimalus, kui oled juba sellesse süsteemi sisse saanud. Ka fantaasialennata lastes juhitud Ütsiotsõ sellest, mida mehed, kel on selja taga peaaegu kümnend Lõuna-Eesti asjade laulmist siseimas õigeks peavad. Ma ei ole kindel, kuidas nad plaadilt kõlaksid, aga laval ja otse on elamus garanteeritud.

Õhtu järgmise ja ühtlasi peamise esineja, Iirimaalt Fermanagh' maakonnast pärit Rosie Stewarti repertuaaris on nii kaheksa kui ka kahekümne aasta vanuseid laule. Selle toreda daami repertuaar pärineb tema isalt Packie McKeaneylt, kellelt ta laule kuulmise järgi õppis. Stewart on Inglismaa ja Iiri folgifestivalidel nõutud laulja ja õpitubade eestvedaja. Paljud tema õpilased on kodumaal juba hinnatud lauljad. Kõige selle juures on Rosie Stewart endiselt tagasihoidlik naine, kes töötab Enniskillen'is kaubamajas ja peab koos oma mehega Kiltyclogheris trahterit. Enesekindlal sammul lavale astuv Rosie näebki välja nii, et suudab laulda kõige hingekriipivamaid iiri ballade, aga vajadusel ka Kiltyclogheris trahteris mõnel lõugaval punapäisel tätoveeritud dokimadrusel kraest kinni krabada ja ta värske õhu kätte toimetada. Punapäine, roheline rõivastatud Rosie on oma tikitud

Rosie Stewart laulab traditsioonilisi iiri laule inglise keeles.
FOTO MARGUS HAAV

sussikestega nagu iiri ballaadiramatut illustatsioonilt välja libisenud. Eesti karmis kliimas nohu saanuna vabandab ta ette ja taha. Olen varem näinud ühe tema kontserdi salvestust ja seetõttu on võrdlusmoment olemas – nohune hää kõlab mingis mõttes isegi huvitavamalt.

Mõned puritaanid hindavad inimesi hariduse järgi, otsekui oleks kroonudiplom alati oskuste ja talendi kinnitus. Rosie Stewartil pole kübetki akadeemilist koolitust, ometi on ta ehedam kui enamik diplomaate täis kleebitud primadonnasid. Tema kuulamine pole lihtne ja lõbus, kuigi repertuaaris on ka humoristlikke palu. Rosie Stewarti ehedus kerkib eriti hästi esile pikkades ja nukrates ballaadides, nii sajandite tagustes kui ka värskemates, mis kõnelevad Belfasti tänavail külvanud kuulipildujaist. Täita suur ruum pelgalt oma isiksuse ja vokaaliga on anne, mida pole paljudele antud. Üks kuulajanna tunnistas pärast kontserti, et Rosie laulud on nagu merelaine loksumine, mis meenutab vanu asju ja lugusid.